

Bufdirs kommentarer til Barnevoldsutvalgets sentrale forslag, del 2

	Utvalgets forslag	Bufdirs kommentar
1	Klargjøre hvilke virkemidler og ansvar Barne- og likestillingsdepartementet har i sin rolle som samordnende/koordinerende departement for regjeringen på feltet vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn	<p>Det er positivt at utvalget foreslår å klargjøre hvilke virkemidler og ansvar BLD har i sin rolle som samordnende/koordinerende departement fagfeltet vold og seksuelle overgrep. Samtidig sies det at feltet berøres av tre andre departement som alle innehar sine virkemidler. Det synes derfor hensiktsmessig at også disse departementenes roller (HOD, KD og JD) og virkemidler på feltet klargjøres for å vurdere om det bør tas mer strukturelle grep for å forebygge og fange opp svikt mot barn gjennom styrket samarbeid og samordning på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå</p> <p>Videre er vi enig i at for at både kommunalt og statlig ansatte skal kunne gi best mulig hjelp til barn og unge, er det behov for gode, konsistente styringssignaler fra sentrale myndigheter. Dette er spesielt viktig innen feltet vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt (VSO) som berøres av særlig de fire departementene BLD, JD, KD og HOD, og som alle har ulike virkemidler.</p> <p>Se våre hovedanbefalinger i del 1</p>
2	Utrede innføring av autorisasjonsordning for ansatte i barneverntjenesten	<p>Bufdir har i 2017 fått i oppdrag fra BLD å utrede formelle kompetansekrav og autorisasjonsordning for barnevernledere.</p> <p>Utredning av kompetansekrav og autorisasjonsordning for ansatte i barneverntjenesten inngår i regjeringens kompetansesatsing for kommunalt barnevern. Arbeidet vil igangsettes i løpet av 2018.</p> <p>Se del 3 punkt A.</p>
3	Samle forskning og kunnskap og kompetanseutvikling om vold mot barn som et eget område i regionale miljøer	<p>Å samle barnevold og vokseenvold i samme kunnskapsmiljø kan ha store fordeler med tanke på å ivareta et helhetlig perspektiv. Bufdir ser likevel flere argumenter for heller å styrke, forbedre og samordne de eksisterende kunnskaps- og kompetansesentrene bedre, noe som i stadig større grad gjøres blant annet gjennom regionale nettverk mellom sentrene.</p>

4	Utvikle mer konkrete mål for hva barn og unge skal lære om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt og om hjelpeapparatet	<p>Bufdir utarbeider, i samarbeid med Udir og Helsedir, en nasjonal digital ressurs for barnehager og skoler for bruk i opplæring av barn og ungdom omkring vold og overgrep. Ressursen vil knytte opplæringen til læringsmål for elevene og ramme opplæringen inn. Innholdet retter seg både mot elever, lærere, foreldre og eiere/styrere i barnehager og skoler. Innholdet er tilpasset barn med nedsatt funksjonsevne, barn i migrasjon og barn med samisk som morsmål. Med nytt læringsplanverk underveis er det viktig å jobbe tett inn mot disse prosessene. Livsmestring, folkehelse og demokrati vil være blant overliggende som den voldsforebyggende opplæringen rammes inn i. Ressursen vil lanseres i 2018.</p> <p><i>Se del 3 punkt B</i></p>
5	Sikre at foreldre og samfunnet generelt får mer kunnskap om konsekvensene av vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn	<p>Den nasjonale digitale ressursen (nevnt over) skal tilby små foreldremøteopplegg som informerer foreldre om de voldsrelaterte temaene som blir behandlet i barnehage/skole. Denne informasjonen skal være koordinert og suppleres av godt innhold om vold mot barn på www.foreldrehverdag.no.</p> <p>Bufdir har gitt innspill til BLD i utformingen av en nasjonal strategi for foreldrestøttende tiltak. Den er forankret i Prop. 12 S 2016–2017 Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021), og er en del av regjeringens brede satsing på tidlig innsats. Alle tiltakene i den kommende strategien dreier seg om å styrke tjenestene i deres arbeid med foreldrestøttende tiltak.</p> <p>Bufdirs portal for foreldreveiledning på nett, www.foreldrehverdag.no, skal videreutvikles med mer innhold om vold mot barn og unge. Blant annet skal innholdet i brosjyren «Hvor går grensa?» om festrelaterte overgrep integreres i nettsiden.</p> <p>Bufdir arbeider langsiktig og systematisk med informasjon til befolkningen om vold og overgrep. I 2017 gjennomføres en befolkningsundersøkelse for å kartlegge befolkningens kunnskap om vold og overgrep, risikofaktorer og konsekvenser av vold, samt hva en kan gjøre dersom en har mistanke om at noen er utsatt for vold. Funn fra studien vil brukes for å målrette kommende års initiativer for informasjonsspredning.</p> <p>Bedre og mer helhetlig statistikk om vold og overgrep er også under utarbeidelse for spredning via www.bufdir.no. To kampanjer vil finne sted i 2017, en rettet mot menn og en mot barn. Erfaringer fra disse vil så oppsummeres og inngå i innretning av informasjonsinnsatser kommende år.</p>

6	Legge frem en stortingsmelding om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn med jevne mellomrom	Bufdir stiller spørsmål med om det er hensiktsmessig å skille ut barn som en egen gruppe, og foreslår <i>heller jevnlig</i> <i>stortingsmeldinger om vold, overgrep og omsorgssvikt</i> , hvor formålet er å samle og tydeliggjøre ansvar på tvers av et fragmentert felt.
7	Utarbeide sektorvise mål og indikatorer for forebygging, avdekking og forhindring av vold mot barn	<p>Bufdir støtter dette forslaget. Arbeidet bør kobles mot følgende tiltak i opptrappingsplanen mot vold og overgrep:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvikle en felles nasjonal kompetansestrategi om vold og overgrep - sørge for at vold og overgrep tas inn i de relevante underliggende etaters samfunnsoppdrag - gjennomgå etablerte strukturer og systemer for å vurdere hvordan disse bedre kan ivareta arbeidet mot vold og overgrep <p><i>Se overordnet innspill del 1 og del 3 punkt C.</i></p>
8	Innføre regionale innsatsteam som kan bistå tjenestene etter behov i kompliserte saker og kartlegge og evaluere bruken og nytten av ulike former for konsultasjonsteam, samt igangsette forsøk med to modeller for team som evalueres fortløpende med siktemål om en lovfesting	<p>Direktoratet finner det lite hensiktsmessig å etablere nye tiltak/ strukturer/ aktører når det allerede eksisterer nærliggende tilbud i dag. Her er det vesentlig å ha opprettelsen og nedleggelsen av Bufetats fagteam i mente. Dagens ulike konsultasjonsteam vurderes å langt på vei ivareta den innsats som utvalget etterlyser for innsatsteamene. Direktoratet støtter utvalgets forslag om å kartlegge og vurdere nærmere hvorvidt det er behov for en videreutvikling av dagens eksisterende konsultasjonsteam og ulike typer veiledningsteam og utrede en hensiktsmessig innretning av slike team.</p> <p>Dette er et tiltak i opptrappingsplanen mot vold og overgrep. Dette bør kunne gjøres i større grad gjennom alle RVTsene, i tillegg til RVTs Vest, som allerede har stor aktivitet på dette. Bufdir har planer om å evaluere erfaringer med konsultasjonsteam i 2018.</p> <p><i>Se del 3 punkt D.</i></p>
9	Gjennomføre en ny evaluering av ordningen med barnehus, med siktemål om en lovfesting av barnehusenes	Direktoratet støtter at barnehusenes virksomhet evalueres på ny og at retningslinjer for barnehus revideres.

	virksomhet	
10	Gjennomføre et kompetanseløft i tjenestene om samtaler med barn og barns medvirkning	<p>Et sentralt tiltak i Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021) er tiltaket om at det skal lages en tverrsektoriell kompetansestrategi. Slik Bufdir forstår det, er ambisjonen med strategien i stor grad sammenfallende med utvalgets anbefaling.</p> <p><i>Se del 3 punkt C.</i></p> <p>Bufdir vil i januar 2018 lansere retningslinjer for å avdekke og håndtere vold og overgrep mot barn og unge. Barn og unge med funksjonsnedsettelse, minoritetsbakgrunn og LHBTI bakgrunn er særlig nevnt. Retningslinjene dekker generell bekymring, seksuelle overgrep, fysisk vold, psykisk vold og omsorgssvikt. Retningslinjene er rettet mot ansatte, og vil være anvendelig i skole, barnehage, barneboliger og i organisasjoner. De gir konkret hjelp i avdekking og hvordan man håndterer saken fram mot bekymringsmelding til barnevernet og/eller anmeldelse til politi.</p> <p>For å svare ut behov for både mer kunnskap om og mer trening i å samtale med barn, utarbeider RVTSene på oppdrag fra Bufdir et program kalt SNAKKE. SNAKKE er et opplæringsprogram som skal rette seg mot alle kommuneansatte som møter barn i sin arbeidshverdag og vil bestå av en kunnskapsdel og en øvingsdel.</p> <p><i>Se del 3 punkt J.</i></p>
11	Utvikle rutiner for å sikre samtale med barn og barns medvirkning i alle tjenester	<p>Bufdir støtter dette forslaget. Barns rett til medvirkning er et sentralt hensyn i norsk barnevernsrett. Barneverntjenesten er i henhold til Grunnloven, barnevernloven, barnekonvensjonen og egne forskrifter pliktig til å ivareta barns rett til medvirkning og innflytelse, og å vektlegge barnets beste i alle avgjørelser som berører barnet. I retningslinjene for saksbehandlingen i barneverntjenesten er dette utdypet. Barneverntjenesten skal legge til rette for samtaler med barnet ut fra barnets behov og modenhet, og under trygge rammer. Videre skal medvirkningen ivareta barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.</p> <p>Tjenestestøtteprogrammet i Bufdirs kompetansesatsing i barneverntjenesten har temaene traumebevisst barnevern og brukermedvirkning gjennom nettverksmobilisering og familieråd, som gjennomgående perspektiv i et kursopplegg som også omfatter opplæring i undersøkelsesarbeid og oppfølging av hjelpetiltak.</p> <p>Kirsten Sandberg vurderer i NOUens vedlegg 3 at krisesenterloven ivaretar barns beste på en tilfredsstillende måte. God hjelp til barn</p>

		på krisesenter (barn som lever med mange risikofaktorer) er et sentralt forebyggende tiltak. Bufdir støtter forslaget om å ta inn et tillegg i § 3 om tilrettelegging for barn om barns rett til å gi uttrykk for sitt syn i alle spørsmål som gjelder dem selv, og at deres mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og utvikling . Bufdir utarbeider en fagveileder for krisesentrene som vil lanseres i 2018. I denne anbefales det at alle barn på krisesenter skal ha sin egen kontaktperson med barnefaglig kompetanse
12	Innføre krav i barnevernloven til innholdet i begrunnelsen ved henleggelse av en undersøkelsessak, om å dokumentere hvorvidt man har snakket med barnet og på hvilken måte, og hvorfor man eventuelt ikke har snakket med barnet, og innføre et krav til innholdet i begrunnelsen ved henleggelse av en undersøkelsessak i barneverntjenesten, om å dokumentere hvorvidt hjemmebesøk er blitt gjennomført, og eventuelt hvilke vurderinger som er gjort dersom man har valgt ikke å gjøre hjemmebesøk	<p>Fremfor å kreve at visse aktiviteter som hjemmebesøk og samtale med barn skal dokumenteres, vil det etter direktoratets syn være kravet til forsvarlig saksbehandling, der alle sentrale vurderinger skal dokumenteres, som må være gjeldende.</p> <p>Listen over viktige handlinger/ aktiviteter som bør dokumenteres vil ikke være uttømmende, og fremfor å detaljere hva som skal nedtegnes, bør barnverntjenesten være ansvarlige for å dokumentere i henhold til konkret vurdering av hva som er sentralt i den enkelte sak.</p> <p><i>Se del 3 punkt E.</i></p>
13	Gjennomgå regelverket om innsyn i andres journal og utrede muligheten for i visse tilfeller å hindre foreldre og	<p>Dette forslaget ligner barnevernslovutvalgets forslag til ny barnevernslov, NOU 2016:16 : «Innta en bestemmelse i barnevernsloven om partenes rett til dokumentinnsyn, der det gis en særskilt hjemmel for å nekte innsyn av hensyn til barnet».</p> <p>Muligheten til å nekte innsyn av hensyn til barnet, har en gjennom forvaltningsloven, men direktoratet støtter forslaget om en</p>

	andre fra å få innsyn i barnets journal	<i>gjennomgang av regelverket for å sikre denne muligheten på beste måte.</i>
14	Tiltak for bedre å forebygge og forhindre vold, overgrep og omsorgssvikt mot de minste barna	<p>Buudir forvalter flere relevante tilskuddsordninger som skal stimulere kommuner til å jobbe voldsforebyggende. Den utstrakte bruken av tilskuddsmidler sikrer ikke nødvendigvis noen forankring i ordinær drift og når ikke alltid de kommunene som har størst behov. Dagens tilskuddsordninger knyttet til samordning rundt utsatte barn og forebygging av VSO forvaltes av direktoratene under de fire departementene (BLD, HOD, KD og JD). Disse innsatsene kunne med fordel samles i en <i>langsiktig, tverrsektoriell programsatsing rettet mot kommunale tjenester</i> (jfr. Folkehelseprogrammet).</p> <p><i>Se overordnet innspill del 1</i></p> <p>Buudir mener også at en <i>styrking av det regionale nivået</i> (kompetansemiljøene og fylkesmennene) bør prioriteres slik at kommuner som har størst behov får mest hjelp</p> <p><i>Se del 3 punkt H</i></p> <p>Erfaringer fra et prøveprosjekt der familievernet inngår et systematisk samarbeid med helsestasjoner, viser at gravide og foreldre med små barn med vansker i samlivet får tidligere hjelp når helsestasjonen spør mer systematisk om kvaliteten i forholdet. Dette kan være med på å forebygge høykonflikt og voldsrelaterte problemer.</p> <p><i>Se del 3 punkt I</i></p> <p>Buudir er ansvarlig for den pågående utprøvingen av <i>Familie for første gang</i>, Nurse Family Partnership-programmet i Oslo og i Rogaland. Programmet tilbys førstegangsførelse i særlig krevende livssituasjoner, og følger opp gjennom hyppige hjemmebesøk fra tidlig graviditet og frem til barnet fyller to år. Programmet har vist effekt i andre land på forebygging av barnemishandling og utilstrekkelig omsorg.</p>
15	Utrede å innføre en opplysningsrett til barneverntjenesten for de	Direktoratet støtter ikke utvalgets forslag om å innføre en opplysningsrett til barneverntjenesten for de som i dag har en opplysningsplikt etter barnevernloven § 6-4. Etter direktoratets vurdering må det være en plikt til å melde, og ikke også i tillegg en opplysningsrett. <i>Etter vårt syn vil det være et bedre virkemiddel å senke terskelen for opplysningsplikt.</i> Kravet til «alvorlig»

	<p>som i dag har en opplysningsplikt etter bvl. §6-4 når man har grunn til å tro at det foreligger forhold som kan føre til tiltak etter barnevernloven</p>	<p>omsorgssvikt ivaretar ikke barneverntjenestens rolle og mulighet til å gi riktig hjelp til rett tid. Dersom barneverntjenesten på en god måte skal kunne forebygge og forhindre omsorgsovertakelser, er det nødvendig at de får informasjon om barn som blir utsatt for omsorgssvikt på et tidligere stadium enn når omsorgssvikten har blitt alvorlig</p> <p><i>Se del 3 punkt F</i></p>
16	<p>Utrede å innføre en opplysningsplikt til barneverntjenesten om ufødte barn der det er grunn til å tro at det foreligger forhold som kan gi grunn til tiltak etter barnevernloven før eller etter barnets fødsel og utrede å innføre en rett og plikt for barneverntjenesten til å gjøre undersøkelser før et barn er født, til å tilby frivillige hjelpetiltak, til å pålegge kontrolltiltak samt forberede iverksettelse av tiltak etter barnet er født</p>	<p><i>Direktoratet støtter utvalgets forslag om at opplysningsplikten må omfatte gravide</i>, samt utvalgets forslag om å utrede å innføre en rett og plikt for barneverntjenesten til å gjøre undersøkelser før et barn er født. Direktoratet støtter ikke forslaget om at terskelen for meldeplikten bør være ved mistanke om at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven. <i>Etter direktoratets syn bør terskelen være sammenfallende med terskelen for meldeplikt for barn som er født.</i></p> <p><i>Se del 3 punkt G</i></p>
17	<p>Utrede å gjøre endringer i bestemmelsen om avvergeplikt i straffeloven §196</p>	<p>Bufdir er enig i utvalgets vurdering av at avvergeplikten i straffelovens § 196 er komplisert og lite pedagogisk utformet, og støtter forslaget om å utrede endringer. Barneverntjenestens avvergeplikt opp mot barnevernlovens prinsipp om barnets beste, bør i denne anledning utredes nærmere.</p> <p>Bufdir erfarer at avvergeplikten er lite kjent i hjelpeapparatet og mener det er uheldig at avvergeplikten ikke</p>

		<p>lister opp en rekke viktige bestemmelser om vold mot barn – for eksempel tvangsekteskap (§ 253), ekteskap med barn under 16 år (§262 annet ledd), seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år (§303) og menneskehandel (§ 257).</p> <p>Utvalget nevner at regjeringen vil vurdere behovet for en utvidelse av bestemmelsen i straffeloven om avvergeplikt, jf opptrappingsplanen. Dette må også sees i sammenheng med tiltak 4 i handlingsplanen «Retten til å bestemme over eget liv». Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020) «Utvidelse av avvergeplikten til å omfatte tvangsekteskap skal utredes».</p>
18	Sørge for kompetansehevede tiltak om taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt	<p>På bakgrunn av en omfattende kartlegging av barneverntjenestens kompetansebehov, vil direktoratet i 2018 etablere en egen videreutdanning om «Juss i barnevernsfaglig arbeid» hvor blant annet temaene taushetsplikt, opplysningsplikt m.m. vil få en naturlig plass.</p> <p>Se del 3 punkt A og C</p>
19	Bred gjennomgang av lover, forskrifter, rundskriv og veiledere for å innarbeide prinsippet om barnets beste uttrykkelig, gi veiledning for hvilke momenter som skal tillegges vekt i vurderingen av hva som er til barnets beste, presisere hvilken vekt barnets beste skal ha i ulike sammenhenger	<p>Som vist til i høringsinnspill på NOU 2016:16 Ny barnevernslov, støtter vi presiseringen av barnets rett til omsorg og beskyttelse og barnets beste som det avgjørende hensyn ved alle handlinger og beslutninger etter loven som berører barn. Styrking i loven av barnets rett til medvirkning, videreføring av forsvarlighetsprinsippet og barnevernstjenestens plikt til å samarbeide med barn og foreldre er også viktige presiseringer. Gjennomgang av andre lover, forskrifter og rundskriv med tanke på presisering av barnets beste, vurderes som relevant og viktig, sett fra Bufdirs ståsted.</p> <p>Det er planlagt en gjennomgang av krisesenterloven knyttet til opptrappingsplanen, for særlig å understreke kommunenes ansvar for forebyggende arbeid. Bufdir foreslår at gjennomgangen bør fokusere på at alle kravene til tilbudet også gjelder barn, og hvorvidt Bufdirs anbefaling om egen kontaktperson for barn på krisesenter, bør inkluderes i lovendringene</p>
20	Styrke statens helsetilsyn og fylkesmennenes arbeid med å videreutvikle sine metoder	<p>Tilsyn er viktig fordi det skal bidra til å ivareta rettsikkerheten til befolkningen og det bidrar til å synliggjøre områder som trenger forbedring. Med bakgrunn i kunnskap vi har om at tjenestene i liten grad lærer av tilsyn, samt at mangler og avvik ikke bidrar til bedre tjenester for utsatte barn og deres familie, bør det være en bred satsing på metodeutvikling på tilsynsfeltet. Metodeutvikling bør ha</p>

	både for planlagt og hendelsesbasert tilsyn for å sikre bedre læring i tjenestene	<p>et hovedfokus på læringseffekt av egne og andres tilsyn. Det bør utføres en sammenstilling av forskjellige tilsynsformer slik som hendelsesbaserte-, egeninitierte -, planlagte – og systemrevisjonstilsyn, samt hvilken informasjon- og nytteeffekt de forskjellige tilsynsformene gir, og hvilket kunnskapsgrunnlag det skal bygges på. Tilsynene må medvirke til læring og kvalitetsforbedringer.</p> <p>Bufdir støtter anbefalingene om at lokalt samarbeid og samordning mer eksplisitt løftes inn i tilsynene, at tilsyn i større grad bør ha et læringsperspektiv, at tilsyn følges bedre opp i etterkant, samt anbefalingene om at fylkesmennene kompetanse og ressurser til å gjennomføre tilsyn med kommunene styrkes.</p> <p>Krisesenterlovens krav til innholdet i tilbudet er til dels vage, og kan med fordel gjøres klarere. Dette vil også gjøre fylkesmennenes arbeid med å veilede og føre tilsyn overfor kommunene lettere. Krisesenterloven stiller få krav til fylkesmennenes tilsyn med kommunene.</p>
21	Sørge for at tilsynsmyndighetene gjennom sine tilsyn legger mer vekt på å undersøke hvordan barn har fått medvirke i sin sak	<p>Direktoratet støtter forslaget om at det bør foretas undersøkelser på hvordan barns uttalelser og medvirkning i egen sak sikres. Erfaringer tilsier at barnas medvirkning mangler, og at tilsynsmyndigheten i altfor liten grad går i dybden av problemstillinger barn kommer med, spesielt når det gjelder årsaksforklaringer. Det konstateres at enkeltsaker ikke blir behandlet grundig nok.</p>
22	Sørge for at tilsynsmyndighetene i sin egen metode legger til rette for at barnet får muligheter til å uttale seg der det er mulig	<p>Utvalget peker på at tilsynet slik det fungerer i dag, i liten grad har maktet å gi en faglig begrunnet vurdering av tjenesten. Satsingen på metodeutvikling bør prioritere barn og unges medvirkning der forsvarlighet må være sentralt.</p>
23	Lovregulering og tilsyn: Etablere en uavhengig tilsynsordning for asylmottaksdrift, inkludert for drift av mottak for enslig	<p>Direktoratet støtter forslaget om å lovregulere mottakstilbudet, både for medfølgende asylsøkende barn i ordinære mottak og enslige mindreårige asylsøkere i tilpassede mottak. Vi støtter videre forslaget om at det etableres en uavhengig tilsynsordning for asylmottaksdrift. En tydeliggjøring av UDIs ansvar for disse barna vil blant annet bidra til å redusere tvil om ansvarsfordelingen mellom mottakene og den kommunale barneverntjenesten. For å sikre smidig oppfølging av barn som har behov for barneverntjenester, kan det være hensiktsmessig om barneverntjenestens ansvar for barn på mottak presiseres samtidig med at mottakstilbudet lovfestes.</p>

	mindreårige asylsøkere	
24	Fast undersøkelsesordning for gjennomgang av alvorlige saker der barn dør eller har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt, i første omgang som en seksårig prøveordning	Buudir mener at man heller enn å opprette nye ordninger, skal styrke eksisterende strukturer , i dette tilfelle tilsynsmyndighetenes rolle.
25	Kvalitetssikre bruken av sakkyndige psykologer/ psykiatere i barnevernssaker	Direktoratet er enig med utvalget i at det er behov for å kvalitetssikre bruken av sakkyndige i barnevernssaker . Direktoratet støtter utvalget også i at det bør innføres kompetansekrav for de som skal ta på seg slike oppdrag, samt at de er spesialist innenfor relevant fagfelt. Direktoratet er enig i at det bør stilles krav til at utdanningsprogrammet for sakkyndige er gjennomført. I den anledning anbefaler vi at mandatet for de sakkyndige revideres . I Barne- og likestillingsdepartementets veileder Q 1158 «Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda» gis det veiledning til den sakkyndige i dennes arbeid. Direktoratet vil anbefale at det vurderes en revisjon, og at det i en eventuell revidert versjon også gis veiledning i hvordan utarbeide et godt mandat.
26	Større fokus på ledelse og ledes ansvar for forsvarlighet i tjenesteapparatet	Buudir erfarer at ordførere og rådmenn viser en positiv holdning til tilsyn og gir uttrykk for viktigheten av at statlig myndighet «kikker dem i kortene». Innspill og dialog med fylkesmennene er ønsket fra tjenesteapparatets ledelse etter Buudirs erfaring. Direktoratet mener at fylkesmannen i oppfølging av tilsyn (lukking av avvik) og i annen dialog kan nytte sitt råd- og veiledningsmandat i større utstrekning enn hva som er tilfellet i dag. Direktoratet har i sitt utstrakte samarbeid med fylkesmannen gjennom de siste årene erfaring med at embeter som bruker tid på oppfølging, råd og veiledning langt på vei rapporterer om enkeltkommuner som lykkes med å «løfte tjenestene» og med å skape positive endringer i tjenestene.
27	Kartlegge spesifikke utfordringer knyttet til samarbeid mellom barnevern,	Buudir og Politidirektoratet er i ferd med å lansere en retningslinje for samarbeid mellom politi og barnevern i saker som omhandler vold og overgrep. Vi viser til overordnede innspill i del 1 og behovet for gode implementeringsstrategier

	politi, helse og skole og løse disse gjennom forpliktende retningslinjer	
28	Kartlegge bruken og nytten av kommunale handlingsplaner mot vold og overgrep, og gjøre disse mer kjent i kommunene.	Bufdir støtter forslaget og mener at også andre samhandlingsmodeller på kommunalt nivå bør effektevalueres . I opptrappingsplanen mot vold og overgrep er det et eget tiltak som skal bidra til at kommuner utarbeider kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. NKVTS vil være ferdig med revidert veileder for utarbeidelse av kommunale handlingsplaner våren 2018.
29	Sikre at kartlegging og tematisering av foreldres egne oppveksterfaringer med vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt inngår i svangerskapsomsorgen og i Tidlig inn	<p>Helsedirektoratet og Bufdir samarbeider med kompetansemiljøene Korus, RKBU/Rbup, RVTS og Bufetat om opplæringsprogrammet «Tidlig Inn» som er et tilbud til alle kommunalt ansatte som arbeider med gravide og småbarnsforeldre. Det gir kompetanse innen tidlig innsats ved vansker knyttet til psykisk helse, rusmidler og vold i nære relasjoner. I programmet vektlegges hvordan en kan ta opp vanskelige tema og hvordan en kan samarbeide om hjelpen til gravide og småbarnsforeldre. I 2017 har ca 150 kommuner fått opplæringen.</p> <p>Bufdir erfarer at opplæringsprogrammet allerede oppfordrer kommuneansatte til å spørre om egne tidligere voldserfaringer. For å sikre at alle gjør det, bør det i større grad inngås i ordinære rutiner. Det er derfor behov for å evaluere undervisningen på dag 4 om vold. Direktoratene i samarbeid med RVTS kan se på forskningen med hensyn til hvordan kartleggingen best kan skje og når og eventuelt hvilke spørsmål som er mest valide eller eventuelt om et standardisert verktøy kan benyttes. I en slik evaluering vil det være naturlig å se på hvordan integrering av en slik kartlegging vil medføre andre handlingsalternativer i forhold til fødsel, ressurser i forhold til annen ivaretagelse av foreldre/gravide som blir spurt, eventuelt oppfølging når barnet er født.</p>
30	Vedlegg 3: Kirsten Sandbergs forslag til ny §2 i meklingsforskriften og ny familievernlov §1a	<p>Bufdir er enig i Sandbergs vurderinger om at barn skal gis muligheten til å bli hørt i alle saker som berører dem. Vi er også enig i at tilbudene må utvikles slik at barnas behov og interesser blir ivaretatt og at de er faglig forsvarlige og trygge.</p> <p>Se del 3 punkt K og L</p>